

INTERVIEW GYZ LA RIVIÈRE

‘Dan stond je daar voor de rekken een film uit te zoeken. Je was er even uit, het was een belevenis’

Videotheek The Champ, Meyenhage 318-320 in Rotterdam. Beeld John de Pater, 1992-93 / Coll. Familie Van der Waal, uit het boek Home Video van Gyz La Rivière.

De Rotterdamse kunstenaar Gyz La Rivière werd tijdens corona overvallen door nostalgie naar de videotheek, en wist in een superdik fotoboek dat warme gevoel te vangen.

Hassan Bahara 2 september 2021, 15:49

Videotheken, weet u nog? Magische (en morsige) plekken waar je in de jaren tachtig, negentig en in de eerste helft van de jaren nul dierbare filmervaringen kon opdoen. Langs de rekken schuifelen, hoesjes bestuderen en na lang talmen een keuze maken, om er thuis achter te komen of je een sof had gehuurd of een onvergetelijk meesterwerk. Weg zijn die filmtempels nu, nagenoeg van de aardbodem gevaagd door (illegaal) downloaden en de opkomst van online streamingdiensten.

Om iets van dat nostalgisch videotheek-gevoel weer op te roepen heeft de Rotterdamse kunstenaar Gyz La Rivière (45) een dik fotoboek samengesteld waarin, op het obsessieve af, zo goed als alle videotheken zijn opgenomen die in de regio Rotterdam bestaan hebben. *Home Video: videotheken & video in Groot-Rotterdam* heet het. Daarnaast zette La Rivière in de Rotterdamse galerie Joey Ramone ook een tentoonstelling op over videobanden, te zien van 4 september tot en met 30 oktober.

‘Hier in het midden van de galerie wil ik een bronzen beeld van een VHS-band plaatsen’, zegt La Rivière tijdens een rondleiding door de galerie. ‘Snap je ’m? Als aandenken aan de bronzen tijd van de VHS-band die achter ons ligt.’

Alle wanden in de galerie zijn volgestouwd met videobanden en gesorteerd op kleur of hoesontwerp. Reguliere Hollywood-hits staan naast VHS-band met Chinese films en tv-series. Een groot deel van deze laatste banden stamt nog uit het pre-schoteltijdperk, toen Rotterdamse migrantengemeenschappen voor ontspanning en informatie uit hun moederland op hun eigen videotheken waren aangewezen.

‘Videotheken waren toen nog een venster op een andere wereld’, zegt La Rivière, die een groen petje van de jaren tachtig filmhit *The NeverEnding Story* draagt. ‘Van een Turkse vriend hoorde ik over een man die vaak naar Istanbul vloog om voetbalwedstrijden op te nemen. Die distribueerde hij daarna in Turkse videotheken in Rotterdam.’

Gyz La Rivière Beeld Frank Hanswijk

La Rivière is een veelzijdig kunstenaar, diepgeworteld in Rotterdam, die net zo makkelijk documentaires schiet over havensteden als dat hij neonlicht-installaties in elkaar draait. Voor zijn werk won hij meerdere Rotterdamse kunstprijzen, zoals de Maaskantprijs in 2002 en de Dolf Henkesprijs in 2013. In het verleden was hij ook vj - videojockey - en projecteerde hij op feestjes kunstzinnige beelden op de muren. Uit die tijd stamt ook

de opmerkelijke spelling van zijn voornaam. In zijn paspoort staat gewoon Gijs, maar op de flyers waarop hij werd aangekondigd als Gyz stond Gyz net iets cooler.

Thuis, in coronatijd, zag La Rivière op Facebook een foto voorbij komen van Video Vision, een videotheek waarvan hijzelf nog lid is geweest. Toen sloeg de nostalgie toe: hij dacht terug aan de cultklassiekers die hij in de videotheek ontdekte: *Mad Max*, *The Warriors*, *Soylent Green*. En je kwam in de videotheek nog mensen tegen, je kreeg filmtips van een medewerker van vlees en bloed in plaats van een Netflix-algoritme. Wat als ik iets van dat warme intermenselijke videotheekgevoel in een fotoboek probeer te vangen?, dacht La Rivière.

Videotheek de Filmfreak, Hesseplaats 197 Beeld Martin Schaeffer, 1987, uit het boek *Home Video* van Gyz La Rivière

‘Vroeger met videotheken moest je meer moeite doen dan bij Netflix,’ vertelt La Rivière. ‘Je moest er allereerst helemaal naartoe. Dan stond je daar voor de rekken met andere mensen een film uit te zoeken. Je was er even uit, het was een belevenis.’

Voor zijn fotoboek verzamelde La Rivière beelden uit de collecties van stadsarchieven, media, beeldinstituten, fotografen en privépersonen. 135 videotheken passeren de revue.

Video Palace, Jonker Fransstraat 26-28 Beeld John de Bondt, 1990 / Coll. Emilio Vadillo Fuentes, uit het boek Home Video van Gyz La Rivière

Het eerste deel van het boek wordt in beslag genomen door foto's van de gevels van de videotheken en eindigt met de nadagen van de Rotterdamse videotheken. De keten Videoland, met zijn zouteloze blauw-witte huisstijl, is ruim vertegenwoordigd. Maar er zitten ook veel eenmanszaken tussen met vaak inventieve namen. De Vidioot bijvoorbeeld. Of videotheek Taboe, vanwege het pikante aanbod dat je in privécabines kon bekijken. En Pinguin: de eigenaar koos voor Pinguin voor het geval het niks zou worden met de videotheek; dan konden ze er altijd nog een ijssalon van maken. Een andere favoriet van La Rivière is videotheek Marco, die eind jaren tachtig in de Gouden Gids adverteerde met de tekst 'Legaal onder de grond' – een wat cryptische verwijzing naar het feit dat veel videotheken in die tijd films illegaal kopieerden en te huur aanboden.

La Rivière: 'Zo'n tekst is echt Rotterdamse humor. Helaas heb ik geen foto weten te vinden van videotheek Marco. Ironisch aan die advertentietekst is dat later de meeste videotheken ten onder gingen doordat mensen thuis zelf illegaal films gingen downloaden.'

Videotheek Woo Hing, West-Kruiskade 10b Beeld Wim Consenheim, 1992 / Stadsarchief Rotterdam uit het boek Home Video van Gyz La Rivière

Bijzonder zijn de foto's van videotheken die Rotterdamse migrantengemeenschappen bedienden. De gevels van deze videotheken met Chinese belettering en film posters in het Turks of Arabisch geven een exotisch inkijkje in de filmsmaak en interesses van multicultureel Rotterdam. Videotheek Casablanca probeerde de Arabischstalige gemeenschap te lokken met posters van films zoals *Shawweesh Noss El Le* (*Agent midden in de nacht*), een drama, met in de hoofdrol de legendarische Egyptische acteur

Farid Shawqi. Strekking van de film volgens een synopsis op IMDB: 'Politieagent Hassan (Farid Shawqi) werkt hard bij de dienst drugsbestrijding en probeert tegelijkertijd zijn dochter en zoon groot te brengen. Totdat hij op een dag ontdekt dat zijn een drugsverslaafde is...'

Op foto's van rekken vol videobanden en dvd's zien we mensen die uit dat enorme aanbod iets van hun gading probeerden te vinden. Ook de erotische videotheken komen voorbij, zoals de Schiedamse videotheek Baly, die zichzelf in de markt zette als 'zelfbedieningscentrum' – een andere manier om te zeggen dat ze privécabines hadden waar je onder het genot van een pornofilm jezelf kon bevredigen.

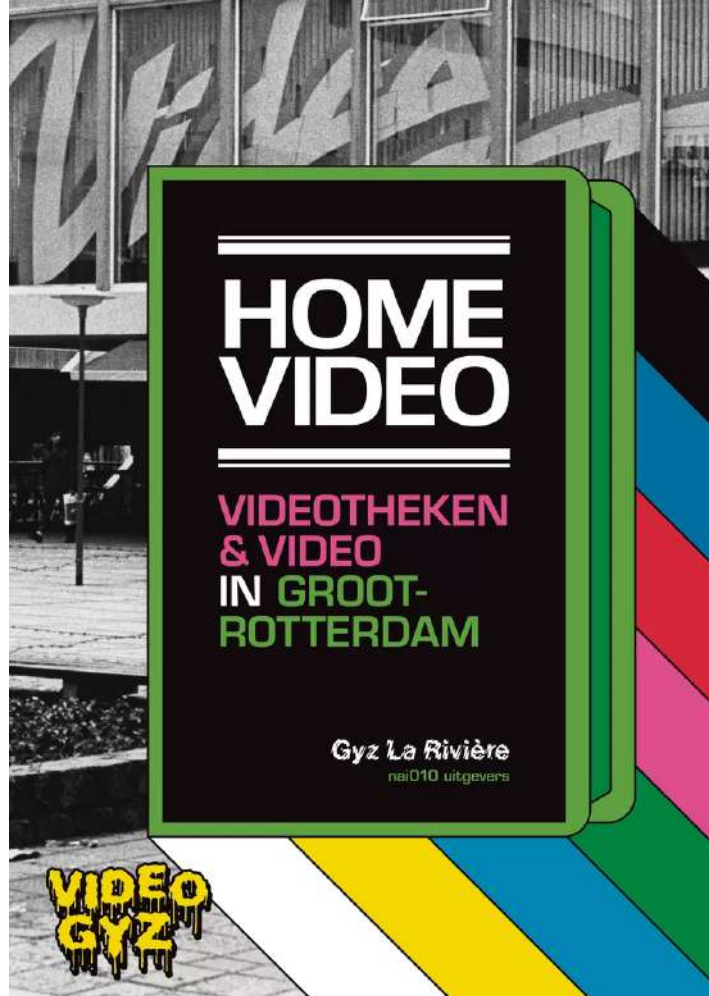
'Ik heb meerdere oud-eigenaren van videotheken kunnen traceren', zegt La Rivière. 'Bijna allemaal vertelden ze hoe leuk ze het werk vonden. Ze missen het ook echt. In de videotheek leerde je buurtgenoten kennen. Sommigen van hen hebben ook echt een paar goeie jaren gedraaid. Een tijd lang kon je er goed geld mee verdienen. Maar het kon ook zwaar zijn. Vanwege het contant geld dat ze in kas hadden waren ze ook kwetsbaar voor gewapende overvallen.'

Video World, Filmclub videotheek, Mathenesserweg 143-145 Beeld Onbekend, ca. 1994-95 / Coll. Hans Hoogbruin, uit het boek Home Video van Gyz La Rivière

La Rivière is er blij mee dat andere partijen – van universiteiten tot centrale bibliotheken – inzien dat veel van wat alleen op videoband is verschenen snel gedigitaliseerd moet worden, voordat het voorgoed verloren gaat. Want daar zit sociologisch heel interessant materiaal tussen. Zoals de talloze aerobics-instructievideo's waarmee de Instagram-fitboys en -girls avant la lettre – van Jane Fonda tot Richard Simmons – de cultus rondom het perfecte lichaam in stroomversnelling brachten. Maar ook de religieuze zieltjeswinners die een onmetelijke VHS-bibliotheek over hel, verdoemenis en Gods liefde bij elkaar hebben gepredikt.

Als de coronamaatregelen het toelaten wil La Rivière eind oktober in bioscoop LantarenVenster de documentaire *The Last Blockbuster* vertonen, over de laatste videotheek in een Amerikaans stadje. In het voorprogramma wil hij de korte film *Turkse Video* uit 1984 laten zien. De film won destijds een Gouden Kalf en draait om Yilmaz, een Turkse man in Rotterdam en zijn voorliefde voor Turkse actiefilms. De videotheek waar Yilmaz deze films huurt heet Gençlik Video en is ook opgenomen in La Rivière's fotoboek.

PROUST, NOSTALGIE EN DE VIDEOTHEEK

Bij het openslaan van Gyz La Rivière's boek *Home Video* overvalt veel lezers eenzelfde aangename kick. Nostalgie, is de wat slap geworden term daarvoor - en wel het soort nostalgie dat je aangenaam direct in de buik treft.

Waarom slaagt die eindeloze reeks foto's van videotheken daar zo goed in?

De videothekenesthetiek bezorgt je een, wat Marcel Proust zou noemen, 'onvrijwillige herinnering'. U kent beslist zijn voorbeeld uit de romancyclus *À la recherche du temps perdu*, de madeleine, het cakeje dat, gedoopt in lindebloesemthee, Proust's hoofdpersonage plotseling heel krachtig naar diens kindertijd terugbracht, omdat zijn tante hem die ooit te snoepen gaf. Zo'n onvrijwillige herinnering werkt als een soort voertuig dat je heel dicht bij je eigen verleden kan brengen, veel meer dan, stelt Proust, de vrijwillige herinnering, het bewust, rationeel ophalen van herinneringen ooit kan doen. De onvrijwillige herinnering bevat bovendien, volgens Proust, de 'essentie van het verleden'.

Hoe? Cruciaal is dat Proust's personage tussen die momenten in zijn jeugd en zijn latere zelf niet of nauwelijks lindebloesemtheemadeleines had gegeten. De lijn tussen huidig moment x en vroeger moment y moet zo direct mogelijk zijn om zo'n buizenposttunnel in de tijd te doen ontstaan, ze mag niet verpest worden door vergelijkbare momenten z ertussen. Als je een oud popliedje voor het eerst weer hoort (moment x) kan het je zo'n schok bezorgen naar vroeger (moment y), maar hoe vaker je het daarna draait (momenten z), hoe meer de schok vervaagt, en de nostalgie als een schim aan de horizon verdwijnt.

De puien, de hoesjes, de gladgepolijste stellingkasten, harde kleuren en de lettertypes van de videotheek zijn zo'n goedgemotoriseerd tijd-transportmiddel, juist omdat ze zo resoluut verdwenen zijn. Niet alleen omdat de huurbare videocassette zelf tot het verleden behoort, maar ook omdat de bijbehorende esthetiek zo goed als afgeschaft is. Het was per slot van rekening een esthetiek van de vooruitgang: de video moest iets hoogtechnologisch uitstralen, iets moderns en bijdetijds. Metalen, digitale, schreefloze letters met computergestuurde dieptewerking - niets wordt zo enthousiast en definitief bij het grofvuil gezet als de toekomst van gisteren. Tot die weer wordt herontdekt om nostalgische redenen.

Wat helpt bij het nostalgie oproepen is dat de videotheek zo'n samenhangend fenomeen is. Je had videotheken in talloze soorten en maten, van de highbrowspecialist tot de grijstapijtige mainstreamketen, en toch hadden ze een nadrukkelijke sfeer gemeen. Die van verleiding - de psychologie van de enorme keus (en keuzestress) die je telkens weer moest doen terugkeren, de bij binnenkomst besluiteloze consument die tot een besluit moest worden verleid met veelbelovende

hoesjes in plastic zijdeglaas, aantrekkelijke acteurs, bizarre plotsamenvattingen en aanzuigende genre-indelingen per stellingkast. De gedempte akoestiek die al dat holle plastic veroorzaakte. Dat gevoel van verheugen en belofte.

Een heel aangenaam gevoel, die permanente staat van verleid worden, en dat is ook essentieel: hoe meer emotie eraan vastzit, hoe heviger de herinnering.

De veelheid van foto's in La Rivières boek is daarbij de sleutel: één videotheek is al snel een beetje particulier, 150 videotheken vormen een zwengel van vergeten videotheekigheid.

En de intensiteit van nostalgie zit er uiteraard in dat zo'n Madeleine, zo'n liedje, zo'n foto je héél dichtbij brengt, maar dat je weet dat je er nooit echt bij zal kunnen, bij je verleden. Alsof je je uitstrekt om iets van het bovenste plankje te trekken, maar je bent niet lang genoeg. Alsof je met je neus tegen de etalageruit van een dichte winkel staat. Een permanente staat van bijna-bevredigd verlangen. Drie video's meenemen, maar de ultieme film zat er net niet bij. Dus je komt nog een keer.

Video Vision, Zevenkampse Ring 749-751 Beeld Co Mast, 1997, uit het boek Home Video van Gyz La Rivière

De opkomst en ondergang van de videotheek in Nederland is een korte en heftige periode in het audiovisuele landschap geweest. Vanaf het begin van de jaren tachtig waren ze niet uit het Nederlands stadsbeeld weg te denken. Het CBS schat dat er rond de eeuwwisseling 1.100 zaken in Nederland waren, ruim boven het aantal Blokkers op zijn hoogtepunt. Tien jaar later waren er nog 300 over en nu is er nog slechts een handjevol te vinden.

Home Video: Videotheken & Video in Groot Rotterdam. Nai010; 432 pagina's; € 37,95.

Tentoonstelling Home Video, Galerie Joey Ramone, 4/9 t/m 30/10.

Nog even dit...

In tijden van corona en complottheorieën is het belangrijker dan ooit om geïnformeerd te worden door een kwalitatieve nieuwsbron. De Volkskrant is zo'n bron; een gezaghebbend no-nonsense nieuwsplatform dat de actualiteit van alle kanten wil belichten. Niemand anders dan wij zelf bepaalt de agenda van onze redactie en wij zullen nooit buigen voor druk van buitenaf. Deze onafhankelijkheid maakt dat wij als geen ander in staat zijn voor u te achterhalen hoe de zaken echt in elkaar steken.

U leest de Volkskrant al voor 2,- per week.

[MEER INFORMATIE](#)

[Als abonnee inloggen](#)

**MEER OVER KUNST, CULTUUR EN ENTERTAINMENT KUNST EN ENTERTAINMENT
CINEMA LA RIVIÈRE ROTTERDAM VHS HOME VIDEO JOEY RAMONE
HASSAN BAHARA**